

Öka blomrikedomen med hjälp av fleråriga växter

Vi behöver vilda pollinatörer som fjärilar, humlor och vildbin för att vi ska kunna odla mat och för att kunna bevara annan biologisk mångfald. Idag är de hotade i landskapet och behöver därför vår hjälp. De vilda pollinatörerna använder nektar och pollen från blommande växter som föda, både till larver och som vuxna insekter. Mångfalden av växter är viktig, för ju fler olika växter det finns desto fler olika insekter kan nyttja dem.

Alla kan göra något för att öka mängden blommor i landskapet och på så vis förbättra förutsättningarna för vilda pollinatörer. Här nedan hittar du tips på hur du kan använda fleråriga växter, så kallade perenner, för att gynna vilda pollinatörer och många andra insekter.

Med perenner kan du skapa återkommande blomrika, färggranna och varierade planteringar som inte kräver så mycket skötsel. Perenner kan också bidra med mat åt många vilda pollinatörer.

En pollinatör som kan samla föda från olika sorters växter kallas generalist.

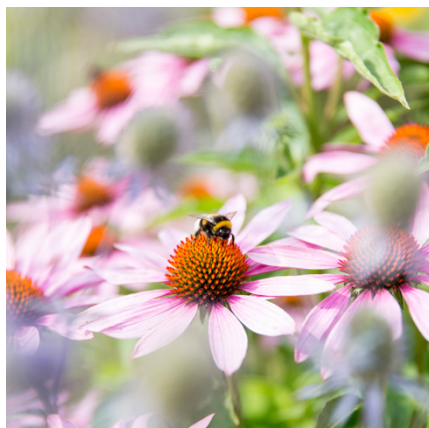
En pollinatör som är knuten till en eller ett fåtal arter växter kallas specialist.

*I enkla rosor finns rikligt med nektar och pollen till vilda pollinatörer. Fyllda rosor har inget pollen eftersom ståndarna i blomman har ombildats till kronblad.
Fotograf: Marie Linner, Johnér*

FLERÅRIGA VÄXTER

DECEMBER 2022

En jordhumla letar pollen och nektar på en blomma av rödsolhatt.

Fotograf; Ulf Huett Nilsson, Johnér

Myntor och salvia har lila blommor, de lockar många vilda pollinatörer. För blommande örter och kryddväxter är en bra grundregel att lila eller mörkblå perenner generellt utgör bra pollen- och nektarväxter. Ett exempel är kryddsalvia.

Fotograf; Malcolm Hanes, Johnér

Bra att tänka på:

- Låt växterna i perennrabatten **avlösa varandra i blomning** så att det precis som i naturen alltid finns något som blommar. Humlor behöver till exempel tillgång till blommor under en lång period för att kunna bygga upp sina samhällen. Några exempel på tidigblommande perenner är aubrieta, blåsippa och gullviva samt lökväxterna krokus och snödroppar. Några exempel på perenner som förlänger säsongen på hösten är kärleksört, höstflox, myskmalva och röd solhatt.
- Se till att skapa en **variation i blomformer, blomfärger och växthöjd**. Olika grupper av pollinatörer är anpassade för att komma åt nektar och pollen i olika typer av blommor och lockas av olika blomfärger. Blommor som lavendel, nepeta och salvia, där nektaren är gömd i långa sporrar, besöks ofta av fjärilar med lång sugsnabel. Blomflugor och skalbaggar använder istället grunda blommor som prästkrage eller fibblor.
- **Sätt växter på rätt plats**. Växter har olika krav på fuktighet, solljus och näringsinnehåll i jorden och många är kräsna när det gäller växtplats. Genom att plantera växter på en plats de trivs på skapar du mer hållbara planteringar. Fackelblomster trivs till exempel på fuktiga platser medan kryddväxter som kungsmymnta och timjan trivs i riktigt soliga hörn av trädgården.
- Välj **sorter som pollinatörerna kan använda**, det vill säga så ursprungliga sorter som möjligt. En del kraftigt förädlade trädgårdsväxter med dubbla, fyllda blommor saknar helt pollen och nektar. Däremot finns många av våra inhemska ängsväxter i en trädgårdsvariant, ofta med större blommor men ändå tillräckligt lika för att gynna de vilda pollinatörerna. Ett bra ledord kan vara ”varannan vild”, det vill säga att minst varannan nyplanterad perenn kan vara av en sort som de vilda pollinatörerna kan nyttja.
- Använd i första hand **inhemska fröer och plantor**. Importerade perenner kan vara, eller innehålla, arter som är skadliga (som invasiva främmande arter) eller vara dåligt anpassade för svenska förhållanden. Ett vanligt exempel är att de blommar vid fel tidpunkt på säsongen och då inte kan nyttjas av vilda pollinatörer.

Exempel på perenner som gynnar vilda pollinatörer.

Växterna har valts ut för att de är rika på pollen och nektar och inte har någon känd risk för att bli invasiva.

Växtnamn	Latinskt namn	Blomningstid	Färg	Växtplats
Bägarkrokus	<i>Crocus chrysanthus</i>	februari-mars		
Snödroppar	<i>Galanthus ssp.</i>	februari-april		
Snökrokus	<i>Crocus tommasinianus</i>	mars-april		
Luktviol	<i>Viola odorata</i>	mars-maj		
Aubrieta olika arter	<i>Aubretia ssp.</i>	mars-juni		
Stjärnnarciss	<i>Narcissus x incomparavlis</i>	april-maj		
Lungört	<i>Pulmonaria obscura</i>	april-maj		
Maskrosor olika arter	<i>Taraxum ssp.</i>	april-maj		
Backsippa	<i>Pulsatilla vulgaris</i>	april-maj		
Gullviva	<i>Primula veris</i>	april-maj		
Vitsippa	<i>Anemone nemorosa</i>	april-maj		
Kabbleka	<i>Caltha palustris</i>	april-juni		Fukt
Rosentrav	<i>Arabis collona</i>	maj-juni		
Blåsuga	<i>Ajuga pyramidalis</i>	maj-juni		
Pingstlilja	<i>Narcissus poeticus</i>	maj-juni		
Gråfibbla	<i>Pilosella officinarum</i>	maj-juni		Sol
Mandelblom	<i>Saxifraga granulata</i>	maj-juni		Sol
Tjärblomster	<i>Viscaria vulgaris</i>	maj-juni		Sol
Ramslök	<i>Allium ursinum</i>	maj-juni		
Botaniska tulpaner	<i>Tulipa ssp.</i>	maj-juni		
Jättevallmo	<i>Papaver orientale</i>	maj-juli		
Revsuga	<i>Ajuga reptans</i>	maj-juli		
Humleblomster	<i>Geum rivale</i>	maj-juli		Fukt
Smultron	<i>Fragaria vesca</i>	maj-juli		
Smörboll	<i>Trollius europaeus</i>	maj-juli		Fukt
Lammöra	<i>Stachys byzantia</i>	juni-juli		
Persilja	<i>Petroselinum crispum</i>	juni-juli		
Blodnäva	<i>Geranium sanguineum</i>	juni-juli		
Gulvial	<i>Lathyrus pratensis</i>	juni-juli		
Gökblomster	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	juni-juli		Fukt
Midsommarblomster	<i>Geranium sylvaticum</i>	juni-juli		
Rödfibbla	<i>Pilosella aurantiaca</i>	juni-juli		
Stor blåklocka	<i>Campanula persicifolia</i>	juni-juli		
Gräslök	<i>Allium schonoprasum</i>	juni-juli		
Blågull	<i>Polemonium boreale</i>	juni-augusti		
Stjärnflocka	<i>Astrantia major</i>	juni-augusti		
Backtimjan	<i>Thymus serpyllum</i>	juni-augusti		Sol
Blodrot	<i>Potentilla erecta</i>	juni-augusti		
Brunört	<i>Prunella vulgaris</i>	juni-augusti		Fukt
Hampflockel	<i>Eupatorium cannabinum</i>	juni-augusti		Fukt
Trift	<i>Armeria maritima</i>	juni-augusti		
Åkervädd	<i>Knautia arvensis</i>	juni-augusti		
Äkta förgätmigej	<i>Myosotis scorpioides</i>	juni-augusti		Fukt
Fingerborgsblomma	<i>Digitalis purpurea</i>	juni-september		

Växtnamn	Latinskt namn	Blomningstid	Färg	Växtplats
Kantnepeta	<i>Nepeta sp.</i>	juni-september		
Kryddsalvia	<i>Salvia nemorosa</i>	juni-september		
Myntor olika arter	<i>Mentha ssp.</i>	juni-september		
Stenkyndel	<i>Clinopodium nepeta</i>	juni-september		
Femfingerört	<i>Potentilla argentea</i>	juni-september		Sol
Rödklöver	<i>Trifolium pratense</i>	juni-september		
Trädgårdsnäva, olika sorter	<i>Geranium ssp.</i>	juni-oktober		
Tistlar olika arter	<i>Cirsium ssp.</i>	juli		
Libbsticka	<i>Levisticum officinale</i>	juli-augusti		
Myskmalva	<i>Malva moschata</i>	juli-augusti		
Stormhatt	<i>Aconitum napellus</i>	juli-augusti		
Ullfibbla	<i>Hieracium villosum</i>	juli-augusti		
Axveronika	<i>Veronica spicata</i>	juli-augusti		Sol
Fackelblomster	<i>Lythrum salicaria</i>	juli-augusti		Fukt
Klockljung	<i>Erica tetralix</i>	juli-augusti		
Mörkt kungsljus	<i>Verbascum nigrum</i>	juli-augusti		
Nysört	<i>Achillea ptarmica</i>	juli-augusti		
Älgört	<i>Filipendula ulmaria</i>	juli-september		Fukt
Brännässla	<i>Urtica dioica</i>	juli-september		
Citronmeliss	<i>Melissa officinalis</i>	juli-september		
Isop	<i>Hyssopus officinalis</i>	juli-september		
Renfana	<i>Tanacetum vulgare</i>	juli-september		
Ryskt martorn	<i>Eryngium planum</i>	juli-september		
Röd solhatt	<i>Echinacea purpurea</i>	juli-september		
Silverax	<i>Cimicifuga racemosa</i>	juli-september		
Stockros	<i>Alcea rosea</i>	juli-september		
Såpnejlika	<i>Saponaria officinalis</i>	juli-september		
Temynta	<i>Monarda didyma</i>	juli-september		
Ulltistel	<i>Onopordum acanthium</i>	juli-september		
Cikoria	<i>Cichorium intybus</i>	juli-september		
Fältvädd	<i>Scabiosa columbaria</i>	juli-september		Sol
Kungsmynta	<i>Origanum vulgare</i>	juli-september		Sol
Kärleksört	<i>Hylotelephium telephium</i>	juli-september		Sol
Liten blåklocka	<i>Campanula rotundifolia</i>	juli-september		Sol
Luktreseda	<i>Reseda odorata</i>	juli-september		
Rödklint	<i>Centaurea jacea</i>	juli-september		
Väddklint	<i>Centaurea scabiosa</i>	juli-september		
Äkta johannesört	<i>Hypericum perforatum</i>	juli-september		
Höstkrokus	<i>Crocus banaticus</i>	september-oktober		

Tabellen visar perennernas vanligaste färg. Blomningstiderna är ungefärliga och varierar beroende på var i landet du befinner dig.

Invasiva växtarter är ett hot mot vilda pollinatörer

En invasiv växt har förmågan att sprida sig ut i naturen och påverka inhemska växter och djur negativt. Vilda pollinatörers möjlighet att hitta mat påverkas i hög grad när inhemska växter konkurreras ut.

De allra flesta invasiva växtarterna har kommit till Sverige som trädgårdsväxter och sedan spridit sig vidare ut i naturen. Med en ökad kunskap om invasiva arter kan du skydda våra vilda pollinatörer:

- Kontrollera så att de växter du har eller planterar i din trädgård inte är förbjudna enligt lagstiftning.
- Släng aldrig trädgårdsavfall i naturen.

Läs gärna mer om lagstiftning och rekommenderad bekämpning på www.naturvardsverket.se/arnesomraden/invasiva-frammande-arter/

Öka blomrikedomen med hjälp av fleråriga växter ingår i Naturvårdsverkets faktabladserie *Öka blomrikedomen i landskapet för att gynna vilda pollinatörer*. Mer information och fler faktablad hittar du på www.naturvardsverket.se/pollinering.